

สรุปข้อมูลสำคัญ

เพื่อประกอบการร่วมออกแบบภาพอนาคต
“ความเสมอภาคทางการศึกษาของไทย 5 ปีข้างหน้า”

เวทีระดมพลังความร่วมมือขับเคลื่อน
อนาคตความเสมอภาคทางการศึกษาไทยอย่างยั่งยืน

แนวคิด

- แม้ว่าการได้รับการศึกษาภาคบังคับเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานสำหรับเด็กทุกคน แต่สำหรับเด็กและเยาวชนยากจนและด้อยโอกาสนั้น จำเป็นต้องได้รับเงินอุดหนุนเพิ่มเติมนอกเหนือจากเงินอุดหนุนรายหัวตามความจำเป็นพื้นฐาน (เรียนฟรี 15 ปี) เพื่อให้มีเงินสำหรับใช้จ่ายในการมาเรียนได้ หรือไม่ต้องออกจากโรงเรียนไปทำงานหาเลี้ยงครอบครัว เพื่อให้ไม่หลุดออกจากระบบการศึกษา
- การนำการศึกษาไปหาผู้เรียนโดยการค้นหาและคัดกรองนักเรียนยากจนเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาระบบสารสนเทศและฐานข้อมูลรายบุคคล เพื่อเป็นข้อมูลตั้งต้นสำหรับ “ระบบส่งต่อ” ให้นักเรียนยากจนได้รับการช่วยเหลือทั้งด้านสุขภาพ สุขศึกษา ทักษะการศึกษาและโอกาสอื่น ๆ ที่จำเป็นต่อคงอยู่ในระบบการศึกษาและศึกษาต่อในช่วงชั้นที่สูงกว่าภาคบังคับ จนถึงอุดมศึกษา หรือสายอาชีพ แบบไร้รอยต่อ
- ระบบหลักประกันโอกาสทางการศึกษาจะเป็นเครื่องมือสนับสนุนการกำหนดและติดตามนโยบายความเสมอภาคทางการศึกษา ช่วยให้ประเทศไทยมีฐานข้อมูลรายบุคคลและรายสถานศึกษาระยะยาว ครอบคลุมเด็กและเยาวชนจากครัวเรือนซึ่งมีรายได้น้อยที่สุดร้อยละ 20 ของประเทศจำนวนมากว่าหนึ่งล้านคนในระบบการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้หน่วยงานต่าง ๆ รวมถึงภาคเอกชนและประชาชนช่วยเหลือและส่งเสริมให้เด็กเยาวชนเหล่านี้ไม่หลุดออกจากระบบการศึกษา สามารถศึกษาต่อไปจนถึงระดับสูงสุดตามศักยภาพจนสามารถหาเลี้ยงชีพได้ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในการยุติวงจรความยากจนข้ามรุ่น

เงินอุดหนุนรายหัวตามความจำเป็นพื้นฐาน เป็นมาตรการของรัฐในการสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาตั้งแต่ระดับอนุบาลจนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน แบ่งเป็น 5 ประเภท ได้แก่ (1) ค่าจัดการเรียนการสอน (2) ค่าหนังสือเรียน (3) ค่าเครื่องแบบนักเรียน (4) ค่าอุปกรณ์การเรียน (5) ค่ากิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

รายจ่ายด้านการศึกษา 4 ด้าน ได้แก่ ค่าเล่าเรียน ค่าอุปกรณ์การเรียน ค่าเครื่องแบบ และค่าเดินทาง

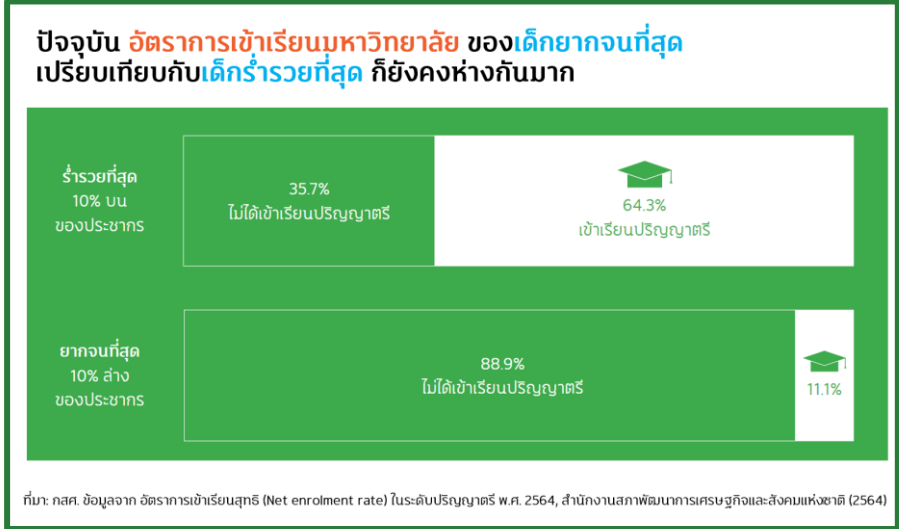
นักเรียนยากจนพิเศษ

ที่ได้รับเงินอุดหนุนทุนเสมอภาค ปี 2565 รวม 1.3 ล้านคน

รายได้เฉลี่ยครัวเรือนเด็กยากจนพิเศษ 1,044 บาท/ครัวเรือน (34 บาท/วัน)

>50% ของผู้ปกครองเด็กยากจนพิเศษ เรียนจบเพียงระดับประถมศึกษา

กลุ่มครัวเรือนยากจนแบกรับภาระรายจ่ายด้านการศึกษา สูงกว่าครัวเรือนร่ำรวยถึง 4 เท่า เมื่อเทียบกับรายได้

เด็กปฐมวัย (0-5 ปี)	เด็ก ประถมศึกษา (6-11 ปี)	เด็ก ม. ต้น (12-14 ปี)	เยาวชน ม.ปลาย / ปวช. / เทียบเท่า (15-17 ปี)	เยาวชน อุดมศึกษา / ปวส. / เทียบเท่า (18-24 ปี)
----------------------------	----------------------------------	-------------------------------	--	---

ความท้าทาย

- การค้นหาเด็กเยาวชนที่เข้าเรียนช้า หรือหลุดจากระบบการศึกษาได้กลับเข้าสู่ชั้นเรียนตามวัย และได้รับการฟื้นฟูภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ในทุกมิติอย่างมีประสิทธิภาพ
- เงินอุดหนุนรายหัวตามความจำเป็นพื้นฐาน (เรียนฟรี 15 ปี) ยังไม่ครอบคลุมภาระค่าใช้จ่ายในการเข้าถึงและคงอยู่ในระบบการศึกษาให้แก่เด็กเยาวชนที่มาจากครัวเรือนซึ่งมีรายได้น้อยที่สุดของประเทศจำนวนมากกว่า 2.5 ล้านคน
- การติดตามข้อมูลเด็กและเยาวชนยากจนรายบุคคล ตลอดช่วงชั้นการศึกษา การบูรณาการข้อมูลรายบุคคลของประชากรกลุ่มเป้าหมายและกลุ่มเสี่ยงทั้งในและนอกระบบการศึกษาระหว่างหน่วยงานด้านทะเบียนราษฎร์และหน่วยงานด้านการศึกษาในกระทรวงต่างๆ ภายใต้ความเสี่ยงเรื่องข้อมูลรั่วไหล และกรอบกติกาตามกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (PDPA)
- ระบบส่งต่อความช่วยเหลือจากโรงเรียนของเด็กเยาวชนทุกคนที่ได้รับเงินอุดหนุนฯ ถึงทุกหน่วยงาน และการติดตามการตัวชี้วัดความเสมอภาคทางการศึกษาของผู้บริหารในระดับโรงเรียน เขตพื้นที่ จังหวัด และประเทศได้ เพื่อลดอัตราการหลุดออกจากระบบการศึกษาอย่างยั่งยืน
- ความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษาสายสามัญและสายอาชีพ ระหว่างสถาบันการศึกษาต่างสังกัด เพื่อช่วยเหลือและส่งต่อนักเรียนยากจนและด้อยโอกาส
- การแนะแนวศึกษาต่อและทุนการศึกษาภายในโรงเรียน/วิทยาลัย
- การเข้าถึงข้อมูลแหล่งทุนการศึกษาที่เป็นทุนต่อเนื่องหลังการศึกษาระดับมัธยมศึกษา
- ทักษะคิดและบริบทความจำเป็นของผู้เรียนและผู้ปกครอง
- ต้นทุนค่าใช้จ่ายในการศึกษาต่อในระดับสูงกว่าภาคบังคับ

(2) ระบบการศึกษาที่ทุกคนมีทางเลือกและตอบโจทย์ชีวิต ไม่มีคำว่าในและนอกระบบ (ครู และหน่วยจัดการเรียนรู้)

แนวคิด

- การเรียนรู้ในสถานศึกษาควรมุ่งเน้นการเตรียมความพร้อมผู้เรียนด้วยทางเลือกการเรียนรู้ที่หลากหลายตามความถนัดหรือความสนใจมากกว่ามุ่งเน้นความเป็นเลิศทางวิชาการ สนับสนุนการค้นพบตัวเองผ่านกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตภายนอกสถานศึกษาโดยความร่วมมือกับสถานประกอบการ ภาคประชาสังคม และส่งเสริมให้ผู้เรียนรับรู้ศักยภาพที่เป็นไปได้ของตนเองผ่านการประเมินสมรรถนะ ควบคู่กับการบ่มเพาะกรอบความคิดแบบเติบโต (growth mindset) และการมีเป้าหมายในชีวิต อันจะเป็นแรงส่งในการข้ามผ่านอุปสรรคในชีวิต
- การจัดสรรทรัพยากรจากภาครัฐทั้งบุคลากรและงบประมาณที่สอดคล้องกับสภาพความจำเป็นของสถานศึกษาเพื่อเอื้ออำนวยต่อการพัฒนาผู้เรียน กระบวนการผลิตและพัฒนาครู รวมถึงการออกแบบหลักสูตรที่สามารถประยุกต์ให้สอดคล้องกับบริบทของกลุ่มผู้เรียนที่มีความหลากหลาย โดยเฉพาะกลุ่มผู้ด้อยโอกาส เป็นหนึ่งในกลไกบริหารจัดการจากส่วนกลางที่ส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพผู้เรียน ในขณะที่กลไกบริหารจัดการระดับสถานศึกษา เครือข่ายสถานศึกษาภาคประชาสังคม ภาคเอกชน สามารถริเริ่มความร่วมมือในการสร้าง “เติมต่อ” สำหรับกลุ่มเด็กและเยาวชนยากจนด้วยการสร้างนวัตกรรมสนับสนุนการเรียนรู้ผ่านหน่วยจัดการเรียนรู้ตั้งแต่ต้นทาง เพื่อบ่มเพาะชุดความคิด และส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนรายบุคคล ได้อย่างยั่งยืน

	โรงเรียนทั้งหมด	โรงเรียนขนาดเล็กในพื้นที่ห่างไกล
โรงเรียน (แห่ง)	29,466	1,155
นักเรียนทั้งหมด (คน)	6,607,564	90,348
จำนวนนักเรียนต่อโรงเรียน (คน)	224	78
สัดส่วนนักเรียนยากจนพิเศษ	15.0%	31.2%
ครูที่บรรจุ (คน)	467,115 คน	9,484 คน
อัตราครู:นักเรียน	1 : 14 คน	1 : 9.5 คน
อัตราครู/ห้องเรียน	1.38 คน/ห้อง	0.95 คน/ห้อง

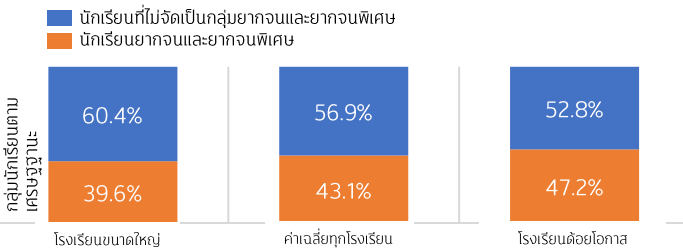
ผลลัพธ์การเรียนรู้ (Learning Outcomes) หมายถึง เกณฑ์บ่งชี้คุณลักษณะการเรียนรู้และผลของการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากกระบวนการเรียนรู้ตามมาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตรที่กำหนดไว้ในแต่ละระดับและประเภทการศึกษา และ/หรือประสบการณ์ที่เกิดขึ้นจากฝึกปฏิบัติและ/หรือจากการทำงาน

ทักษะทางอารมณ์และสังคม คือทักษะในการเข้าใจตัวเองและมีวิธีจัดการกับอารมณ์ของตัวเองได้ ประกอบด้วย การบริหารจัดการตนเอง การตระหนักรู้ในตนเอง การตระหนักรู้ทางสังคม การรับผิดชอบในการตัดสินใจ ทักษะด้านความสัมพันธ์

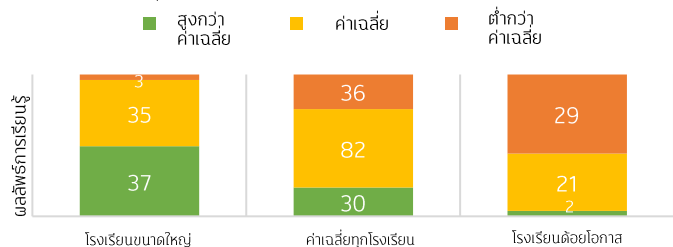
ทักษะชีวิต ประกอบด้วย (1) ทักษะการตัดสินใจและการแก้ปัญหา (2) ทักษะการคิดสร้างสรรค์และการคิดเชิงวิพากษ์ (3) ทักษะการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพและการสร้างสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคล (4) ทักษะการตระหนักรู้ในตนเองและการเข้าใจผู้อื่น (5) ทักษะการจัดการอารมณ์และความเครียด (องค์การอนามัยโลก, 2563)

โรงเรียนด้อยโอกาสที่เผชิญปัญหาด้านคุณภาพโรงเรียนมักจะเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก

- กลุ่ม ss. ด้อยโอกาส มีนักเรียนยากจนและยากจนพิเศษถึง **47.2%** ซึ่งเป็นสัดส่วนสูงที่สุดในทุกกลุ่ม

- 46.15%** ในกลุ่ม ss. ด้อยโอกาส เป็น ss. ขนาดเล็ก
- โรงเรียนในกลุ่มด้อยโอกาสส่วนใหญ่มีผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ต่ำ

ที่มา: กสศ., สพฐ. และธนาคารโลก, ผลการศึกษาตามกรอบมาตรฐานขั้นพื้นฐานในการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพของโรงเรียน (FSQL) ในโรงเรียนปลายทางของโครงการครูรักถิ่น

ผลสอบ **PISA** ชี้ให้เห็นถึงช่องว่างด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนต่างฐานะ และต่างพื้นที่

คะแนนด้านการอ่าน PISA

เด็กรวยสุด (25% บน)

มีผลคะแนนสูงกว่า --> **2 ปีการศึกษา**

เด็กจนสุด (25% ล่าง)

ร้อยละของนักเรียน

ที่ผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำการอ่าน PISA

เด็กในเมือง **54%**   เด็กนอกเมือง **33%**

ที่มา: World Bank, 2563

ความท้าทาย

การบริหารและการจัดสรรงบประมาณ

- การปรับหลักคิดและวิธีการจัดสรรงบประมาณจากการจัดสรรงบประมาณแบบรายหัว เป็นการจัดสรรงบประมาณโดยคำนึงถึง ‘ความจำเป็น’ ของนักเรียน และ ‘ความแตกต่างของพื้นที่’ ซึ่งมีค่าครองชีพไม่เท่ากัน รวมทั้งปรับให้สอดคล้องกับ ‘ขนาดโรงเรียน’
- การจัดสรรงบประมาณโดยอ้างอิงจำนวนนักเรียนไม่สอดคล้องกับภาระค่าใช้จ่ายพื้นฐานซึ่งโรงเรียนขนาดเล็ก (นักเรียนต่ำกว่า 120 คน) มีต้นทุนค่าใช้จ่ายต่อหัวสูงกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่
- การบริหารจัดการใช้ทรัพยากรร่วมกันในเครือข่ายโรงเรียนขนาดเล็กที่อยู่ใกล้เคียงกันเพื่อช่วยเหลือโรงเรียนขนาดเล็กในพื้นที่ห่างไกล
- การขับเคลื่อนระบบนิเวศทางการศึกษาในพื้นที่ระดับจังหวัด และการบูรณาการงานระหว่างศึกษาธิการจังหวัดและเขตพื้นที่การศึกษา

ครูและหน่วยจัดการเรียนรู้

- การระบุนโยบายเป็นขั้นพื้นฐานในการพัฒนาโครงสร้างทางกายภาพของโรงเรียนที่มีผลต่อผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักเรียน
- การบริหารจัดการกำลังคนด้านการศึกษา เช่น การบรรจุครูในวิชาที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการของโรงเรียน โรงเรียนที่มีครูไม่ครบทุกระดับชั้น ความถี่ในการขอย้ายของครูหรือผู้บริหารสถานศึกษา ปรับระบบแรงจูงใจเพื่อให้ครูและผู้บริหารที่มีความพร้อมกระจายไปสู่โรงเรียนในพื้นที่ห่างไกลและทุรกันดาร โดยเฉพาะโรงเรียนขนาดเล็ก
- กระบวนการผลิตและพัฒนาครูในสถาบันการศึกษาให้มีความพร้อมต่อบริบทที่หลากหลายของโรงเรียนปลายทาง เช่น นักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ การจัดการเรียนรู้แบบคละชั้น
- การปรับเปลี่ยนบทบาทและพัฒนาสมรรถนะจากครูผู้สอนมาเป็นผู้อำนวยความสะดวกการเรียนรู้ และผู้เรียนเป็นผู้รับบริการการศึกษา รวมทั้งการกระตุ้นและสนับสนุนให้บุคลากรการศึกษาสามารถเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษาได้

หลักสูตรและการประเมินผล

- การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับข้อจำกัดของผู้เรียนกลุ่มยากจนและด้อยโอกาส รวมทั้งกลุ่มที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ
- การบูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้ และการสร้างห้องเรียนที่มีประสิทธิภาพสูงทั้งกระบวนการและผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียน
- การประเมินผลลัพธ์การเรียนรู้ที่มีความหลากหลาย สะท้อนโอกาสในการพัฒนาทักษะ สมรรถนะ ความรู้ของกลุ่มนักเรียนยากจนเพื่อเป็นแนวทางให้ครูหรือผู้ปกครองส่งเสริมศักยภาพ
- การออกแบบการเรียนรู้ที่พัฒนาทักษะทางอารมณ์และสังคมนักเรียนยากจนสามารถยกระดับการเรียนรู้เท่าเทียมกับเด็กในกลุ่มฐานะอื่น ๆ ได้
- แนวคิดเชิงพัฒนาที่นำผลการประเมินสถานศึกษา ผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมาปรับใช้เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอน การบริหารสถานศึกษาเพื่อมุ่งพัฒนาผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักเรียน

(3) ระบบการศึกษาที่ทุกคนมีทางเลือกและตอบโจทยชีวิต ไม่มีคำว่าในและนอกระบบ (ระบบการศึกษาที่ยืดหยุ่น ตอบสนองการเรียนรู้ตลอดชีวิต)

แนวคิด

- เด็กและเยาวชนด้วยโอกาสส่วนใหญ่จะรับรู้ถึงทางเลือกอาชีพที่หลากหลาย มองเห็นเส้นทางแห่งการเรียนรู้และเติบโตที่มากกว่าบริบทในชีวิตประจำวันและช่องทางการเข้าถึงโอกาสที่ทำให้ก้าวข้ามข้อจำกัดของบริบทครอบครัว รวมทั้งรับรู้ถึงความช่วยเหลือหรือการสนับสนุนที่มีภายในและนอกสถาบันการศึกษา ผ่านการเรียนรู้ในโรงเรียนหรือวิทยาลัยเชื่อมกับโลกอาชีพและการทำงาน
  - กลุ่มเด็กและเยาวชนยากจนซึ่งมีข้อจำกัดด้านต้นทุนสังคม เศรษฐกิจ ควรได้รับโอกาสเข้าถึงการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพเพื่อการประกอบอาชีพหาเลี้ยงตนเองและครอบครัวผ่านหลากหลายช่องทางเพื่อเอื้อต่อบริบทและภาวะความรับผิดชอบของผู้เรียน
  - ระบบการศึกษาที่ทุกคนมีทางเลือกและตอบโจทยชีวิต จึงควรมีกลไกและระบบที่ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่มีความยืดหยุ่นต่อผู้เรียนและหน่วยจัดการเรียนรู้ ทั้งด้านหลักสูตร สถานที่ เวลาเรียน และการฝึกอาชีพระหว่างเรียน โดยมีระบบเชื่อมโยงการดำเนินงานระหว่างสถาบันศึกษากับหน่วยจัดการเรียนรู้และสถานประกอบการที่สามารถส่งต่อข้อมูลผู้เรียน รับรองคุณภาพและคุณวุฒิผู้เรียน เพื่อเอื้อให้ผู้เรียนสามารถออกแบบการเข้าถึงความรู้ การฝึกอบรมทักษะ การพัฒนาอาชีพ ตามความจำเป็นและเป้าหมายชีวิตได้
- ภายใต้ข้อจำกัดของชีวิต นอกจากนี้ การเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนในสังคมมีส่วนร่วมจัดการศึกษา (All for Education) ให้เกิดความหลากหลาย ผ่านออกแบบมาตรการจูงใจสำหรับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เช่น ธนาคารเครดิต/หน่วยกิต การสนับสนุนเงินอุดหนุน สิทธิประโยชน์ทางภาษี การสนับสนุนโอกาสฝึกอาชีพหรือการทำงาน เพื่อให้ระบบที่ผู้เรียนมีทางเลือกการเรียนรู้เกิดขึ้นได้จริง

NEETs ย่อมาจาก Not in Education, Employment or Training หมายถึงเยาวชนอายุ 15-24 ปี ผู้ไม่ได้อยู่ในระบบการศึกษา การทำงาน หรือการฝึกอบรม แบ่งได้เป็น

- (1) กลุ่มที่ขาดโอกาส เพราะไม่มีเงิน ไม่มีโอกาสเข้าถึงการศึกษาหรือหางานจากปัจจัยแวดล้อม เช่น มีภาระที่บ้าน หรือกลุ่มคนพิการ และกลุ่มไร้สัญชาติ ที่ถูกตัดค่าจากสังคม
- (2) กลุ่มที่ขาดแรงจูงใจ ไม่กระตือรือร้น ไปจนถึงประเมินศักยภาพตัวเองต่ำ มองว่าตนไม่สามารถทำงานหรือเรียนได้ดีจึงไม่ทำ
- (3) กลุ่มที่ไม่มีงานทำเนื่องจากทักษะที่เรียนไม่ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน
- (4) กลุ่มที่เลือกไม่เข้าสู่ตลาดแรงงาน เนื่องจากต้องการทำงานยุคใหม่ แต่ปัจจุบันยังทำไม่สำเร็จ และไม่ได้วางแผนว่าควรทำอะไรให้สำเร็จ

ธนาคารหน่วยกิต (credit bank) คือ ระบบสำหรับผู้ที่ต้องการสะสมหน่วยกิตหรือผลการเรียนรู้ โดยจัดให้มีระเบียบหรือสมุดสะสมหน่วยกิตให้สามารถนำผลการเรียน ผลการเรียนรู้ ประสบการณ์จากแหล่งต่างๆ มาสะสมเป็นหน่วยกิตหรือผลการเรียนรู้ ผูกไว้ในธนาคารหน่วยกิตของหน่วยงานที่รับผิดชอบหรือสถาบันอุดมศึกษาได้ โดยมีความยืดหยุ่นมากกว่าการศึกษาในระบบตามหลักสูตรปกติ

- ขณะที่อัตราการเข้าถึงการศึกษาระดับสูงของเยาวชนไทยเพิ่มสูงขึ้น สัดส่วนของ NEETs เองก็มีแนวโน้มสูงขึ้นด้วย
- เยาวชนอายุ 15-24 ปี ไม่ได้เรียนหรือทำงาน 1.39 ล้านคน และกว่า 8.8 แสนคน ไม่พร้อมเรียนหรือทำงาน (NEETs) คิดเป็นร้อยละ 15.1 ของเยาวชนไทย คือ ในกลุ่มเยาวชนจำนวน 100 คน เราอาจจะพบคนว่างงานและไม่เข้ารับการศึกษามากถึง 15 คน และตัวเลขนี้มีอัตราการเติบโตเฉลี่ยร้อยละ 1 ต่อปี (UNICEF, 2564)
- ร้อยละ 65 ของกลุ่ม NEETs เป็นเพศหญิง และปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยเรียนเป็นสาเหตุสำคัญ ซึ่งจากสถิติพบว่า ร้อยละ 80 ของกลุ่ม NEETs คือเพศหญิงทำงานบ้าน กว่าครึ่งมีสถานภาพสมรสและสำเร็จการศึกษาเพียงระดับมัธยม (TDRI, 2563)
- เยาวชน 10-19 ปี ประมาณ 1 ใน 7 คนกำลังเผชิญปัญหาทางสุขภาพจิตและอารมณ์ การฆ่าตัวตายคือสาเหตุการเสียชีวิตอันดับสามของวัยรุ่นไทย (UNICEF, 2565)

ความท้าทาย

- ข้อตกลงร่วมเกี่ยวกับ “นิยาม” และ “ขอบเขตปัญหา” ของเด็กเยาวชนนอกระบบการศึกษาระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และการกำหนดขอบเขตการทำงานและความรับผิดชอบ (responsibility) ที่ชัดเจนของหน่วยงานรับผิดชอบหลัก
- การไม่มีข้อมูลรายบุคคลของเด็กและเยาวชนนอกระบบในแต่ละพื้นที่ การบูรณาการข้อมูลรายบุคคลของประชากรกลุ่มเป้าหมายและกลุ่มเสี่ยงทั้งในและนอกระบบการศึกษาระหว่างหน่วยงานด้านทะเบียนราษฎร์และหน่วยงานด้านการศึกษาในกระทรวงต่างๆ ภายใต้ความเสี่ยงเรื่องข้อมูลรั่วไหล และกรอบกติกาตามกฎหมาย PDPA
- บทบาทสถานศึกษาส่วนใหญ่ยังคงให้ความสำคัญกับผู้เรียนในระบบเป็นสำคัญ
- การพัฒนาคุณภาพหน่วยจัดการเรียนรู้และผู้จัดการเรียนรู้ ให้สามารถพัฒนาทักษะชีวิต ทักษะวิชาชีพ ทักษะวิชาการ ทั้งในระบบการศึกษา หรือการศึกษาทางเลือก
- จำนวนหน่วยงานที่มีศักยภาพในการจัดกระบวนการเรียนรู้หรือพัฒนาศักยภาพเด็กและเยาวชนมีจำกัด
- ศูนย์การเรียนรู้ของสถาบันทางสังคมที่ดำเนินการโดยบุคคล องค์กรชุมชนหรือองค์กรเอกชน และองค์กรวิชาชีพ ซึ่งเป็นศูนย์การเรียนรู้ประเภทอื่นนอกเหนือจากการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานยังไม่มีระเบียบรองรับการสนับสนุนการจัดสรรเงินอุดหนุน รายหัวและสิทธิประโยชน์แก่ผู้เรียน เช่น อาหารเสริมนม อาหารกลางวัน อุปกรณ์การเรียนการสอน เสื้อผ้า/ยูนิฟอร์ม การได้รับวัคซีน การตรวจสุขภาพจากสถานพยาบาล
- ความเชื่อมโยงของการเรียนการสอนและการประเมินระดับทักษะ/ความรู้ ที่จำเป็นสำหรับประกอบอาชีพยุคใหม่
- การเชื่อมโยงโลกการศึกษากับการทำงานส่วนมากจำกัดภายในวิชาแนะแนว ส่งผลให้ผู้เรียนไม่เห็นภาพเทรนด์ของสังคม ภาพเทรนด์ของอาชีพ
- ช่องว่างของการพัฒนาระบบการศึกษา ความเข้าใจต่อความหลากหลายของอาชีพในปัจจุบัน เช่น กราฟิกดีไซน์เนอร์ นักกีฬา E-Sports ส่งผลให้เยาวชนที่สนใจไม่ได้รับการฝึกฝนทักษะอย่างเป็นระบบ
- ทศนคติและความเข้าใจของผู้ปกครองต่อความหลากหลายของอาชีพในปัจจุบัน
- แรงจูงใจในการกลับมาเรียนของเด็กและเยาวชนที่หลุดจากระบบการศึกษา
- เด็กและเยาวชนกลุ่มเปราะบาง ควรได้รับการพัฒนาทักษะชีวิตและสุขภาพจิต บริการให้คำปรึกษา รวมทั้งคัดกรอง ความเสี่ยง การบำบัดรักษาและส่งต่อสถานพยาบาลในกรณีปัญหารุนแรง

(4) การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการจัดการศึกษาระดับพื้นที่

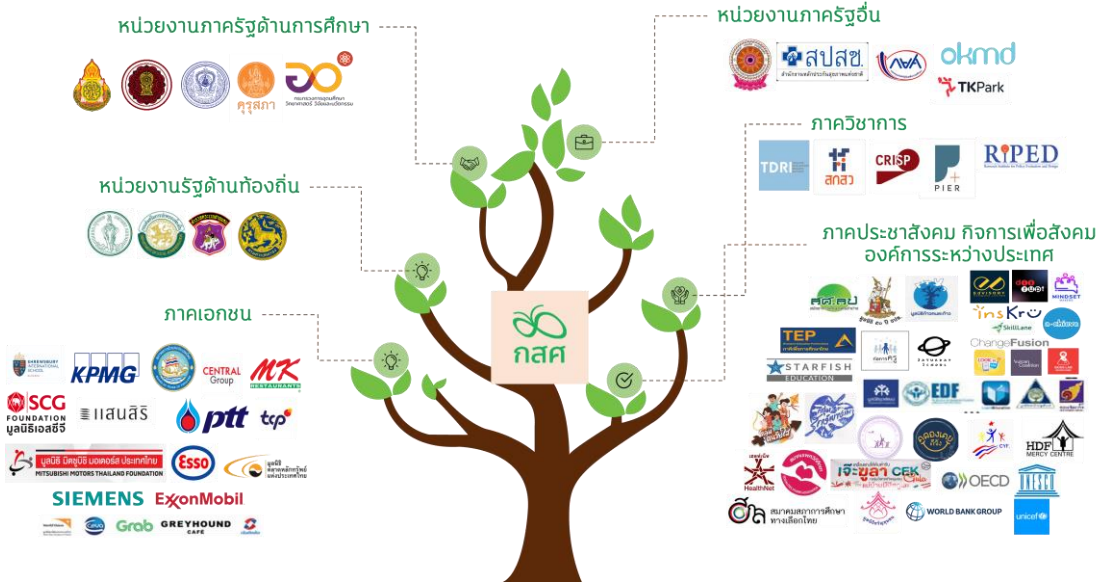
แนวคิด

การสร้างความเป็น “เจ้าของร่วมในการจัดการศึกษา” ให้กับทุกภาคส่วนในสังคมไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานภาครัฐ องค์กรที่เกี่ยวข้องทุกระดับ ทุกประเภท โดยเฉพาะภาคเอกชนและภาคประชาสังคมมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างความเสมอภาคทางการศึกษา เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนในแต่ละประเทศทั้งเด็กวัยรุ่นและผู้ใหญ่ได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงโดยไม่มีการแบ่งแยก การปฏิบัติ การศึกษาเป็นสิทธิอันพึงมีของประชากรโลก เพราะการศึกษาจะพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในชุมชนและสังคมโลกได้อย่างเข้มแข็ง

ALL FOR EDUCATION
จะเป็นกลไกสำคัญที่ทำให้เกิด EDUCATION FOR ALL
“ปวงชนเพื่อการศึกษาเท่านั้นที่จะทำให้เกิดการศึกษาเพื่อปวงชนได้”

ภาคีเครือข่ายร่วมดำเนินงาน เพื่อนำไปสู่ผลทวิคูณด้านความเสมอภาคทางการศึกษา

ส่วนหนึ่งจากพลังการมีส่วนร่วม - All for Education

ยอดผู้บริจาค กสศ. ปี 2562-2565

32,989 ราย

เด็กและเยาวชนที่ได้รับการสนับสนุน

170,608 ราย

มีองค์กรเอกชน ร่วมกว่า 200 องค์กร
บุคคลทั่วไป กว่า 110,700 ราย
รวมเครือข่าย All For Education มากกว่า 120,000 คน

**“I SEE THE FUTURE
แค่มองเห็น ก็เปลี่ยนอนาคต”**

เมื่อเด็กเห็น โลก ร่ำเรียน โอกาสเรียนสูงๆ สุขหาย

ปัจจุบันเด็กอายุ 3-13 ปีกว่า **70,000 คนต่อปี**
ไม่มีโอกาสเข้าถึงอนาคต เพราะปัญหาทางเศรษฐกิจ

ประชากรกว่า 15% ของประชากรทั้งหมด หรือราว 10 ล้านคน ไม่ได้รับการดูแลอย่างต่อเนื่อง และเสี่ยงต่อการเป็น ผู้พิการทางสายตา

รัฐบาลดูแลเด็กที่มีปัญหาทางสายตาได้เพียง 2,100 คนต่อปี หรือคิดเป็น 3% ของทั้งหมด

EQUITY PARTNERSHIP'S SCHOOL NETWORK
ขับเคลื่อนต้นแบบสร้างนวัตกรรมทักษะอาชีพเพื่อช่วยลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ผ่านกิจกรรมพัฒนาผลิตภัณฑ์ มีเครือข่ายโรงเรียนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา ทั้งโรงเรียนไทยขยายโอกาสและโรงเรียนนานาชาติ **49 แห่ง** และภาคเอกชน **3 องค์กร**

กสศ. ร่วมกับสมาคมนักทัศนมาตรแห่งประเทศไทย
นำร่องใน **4 โรงเรียน**
มีเด็กนักเรียนยากจน **7 คน** ได้รับแว่นตา
เพื่อให้มีโอกาสมองเห็นชัดเจนและเข้าถึงการเรียนรู้ได้

(4) การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการจัดการศึกษาระดับพื้นที่

การสร้างความเป็น 'เจ้าของร่วมในการจัดการศึกษา' ให้กับพื้นที่ เป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนปวงชนเพื่อการศึกษา - ALL FOR EDUCATION

จากแนวคิดที่ว่าเจ้าของพื้นที่ที่เข้าใจสถานการณ์และบริบทของการศึกษาของพื้นที่ตนเองและมองเห็นทรัพยากรที่จะเชื่อมโยงมาช่วยกันช่วยเหลือ ดูแล ส่งต่อ การศึกษาของลูกหลานของพวกเขาเองอย่างต่อเนื่อง โดยการย่อขนาดการจัดการปัญหาและประเด็นพัฒนาให้เล็กลง "จากประเทศสู่จังหวัด" และทำงานผ่าน "กลไกการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่" ประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ 1) หน่วยงานสนับสนุนภายนอกพื้นที่ที่เป็นหน่วยงานทั้งกึ่งภาครัฐ และไม่ใช่ภาครัฐ อาทิ หน่วยงานสนับสนุนทุน/ กระบวนการ เช่น กสศ. หน่วยบริหารจัดการทุนด้านการพัฒนาเชิงพื้นที่ (บพท.) สกสว. สสส. 2) กลไกภาคประชาสังคมที่ขับเคลื่อนงานภายในจังหวัด และ 3) หน่วยงานภาครัฐในท้องถิ่นที่มีบทบาทโดยตรงเพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงเชิงระบบอย่างยั่งยืนด้วยพลังชุมชนทุกภาคส่วน

การจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ (Area-based Education : ABE)

ใครมีส่วนในการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่บ้าง ?

- **พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา 19 จังหวัด** ได้แก่ สตูล ระยอง ศรีสะเกษ กาญจนบุรี เชียงใหม่ ยะลา ปัตตานี นราธิวาส กทม. สุโขทัย แม่ฮ่องสอน กระบี่ ตรัง สระแก้ว จันทบุรี ภูเก็ต สงขลา สุราษฎร์ธานี และ อุบลราชธานี) ซึ่ง กสศ. สภาหอการค้าไทย และ TDRi ลงนาม MOU ร่วมลงทุน 19 จังหวัดนำร่อง สู่การขยายผล โครงสร้างการศึกษาระดับประเทศ

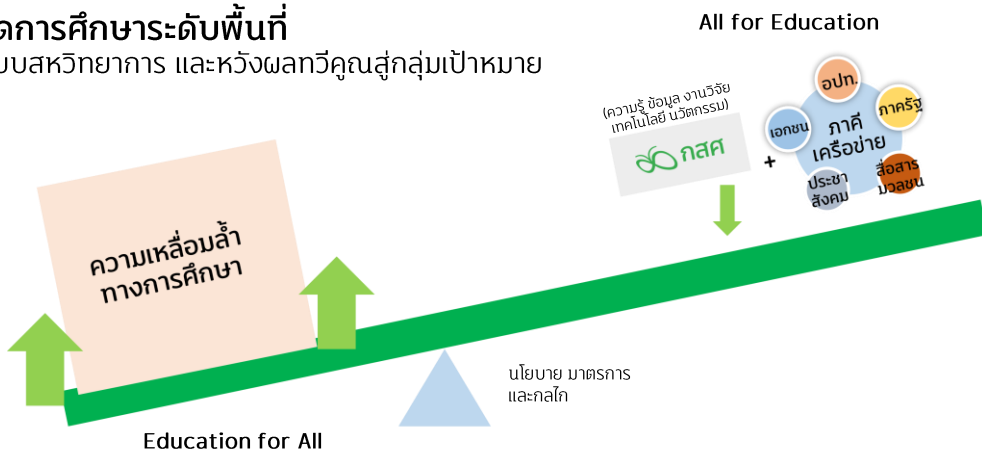
- **ปัจจุบันมี 12 ต้นแบบกลไกการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่** ที่ กสศ.ร่วมขับเคลื่อน 12 กลไก ประกอบด้วย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ลำปาง พะเยา พิษณุโลก สุโขทัย ขอนแก่น สุรินทร์ สมุทรสงคราม ระยอง สุราษฎร์ธานี สงขลา และ ปัตตานี

- **เครือข่ายเมืองแห่งการเรียนรู้** มีทั้งหมด 229 เมือง ใน 64 ประเทศทั่วโลก ปัจจุบันประเทศไทยมี **4 เมือง** ที่เป็นสมาชิกเครือข่าย ได้แก่ เทศบาลนครเชียงราย เทศบาลนครภูเก็ต เทศบาลนครเชียงใหม่ และเทศบาลเมืองฉะเชิงเทรา

- **พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา** คือ พื้นที่การปฏิรูปการบริหารและการจัดการการศึกษาเพื่อสนับสนุนการสร้างนวัตกรรมการศึกษาในพื้นที่ระดับจังหวัดที่สถานศึกษานำร่องสามารถจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับบริบทในพื้นที่ มีการบริหารจัดการที่ยืดหยุ่นคล่องตัว ไม่ต้องอิงกับกฎระเบียบที่ไม่จำเป็น หรือไม่เอื้อจากส่วนกลางกลไกการจัดการศึกษาระหว่างภาครัฐ ท้องถิ่น ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม
- **เมืองแห่งการเรียนรู้ (Learning city)** หมายถึง เมืองที่มีการใช้ทรัพยากรในทุกภาคส่วนอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้สำหรับทุกคน โดยมีการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ และส่งเสริมวัฒนธรรมการเรียนรู้ตลอดช่วงชีวิต

จุดคานงัดในการจัดการศึกษาระดับพื้นที่ เพื่อผสานองค์ความรู้แบบสหวิทยาการ และหวังผลทวีคูณสู่กลุ่มเป้าหมาย

ความท้าทาย

ประสิทธิภาพและความพร้อมของเครือข่าย

- ประสิทธิภาพการบริหารจัดการทรัพยากรในพื้นที่ขึ้นอยู่กับศักยภาพของผู้นำหน่วยงานในพื้นที่และท้องถิ่น
- กลไกการเชื่อมโยงงานและบูรณาการการทำงานระหว่างหน่วยราชการตั้งแต่ระดับนโยบาย ไปสู่ระดับภูมิภาค หน่วยงานในพื้นที่และท้องถิ่น มีความซับซ้อนและเกี่ยวข้องกับหลายหน่วยงานทั้งด้านการศึกษา ด้านสาธารณสุข ด้านปกครอง ด้านแรงงาน และด้านสวัสดิการสังคม
- จำนวนและศักยภาพของผู้มีบทบาทสำคัญ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ภาควิชาการ สื่อสารมวลชน แตกต่างกันในแต่ละพื้นที่
- แนวทางการบูรณาการการทำงานระหว่างหน่วยงานต่างสังกัดในระดับพื้นที่ มีความหลากหลายตามบริบทปัญหา ผู้มีบทบาทสำคัญ (key actor) หน่วยงาน/องค์กรในพื้นที่ รวมถึงผู้นำท้องถิ่น
- ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในพื้นที่ส่งผลต่อการขับเคลื่อนงานและสร้างการเปลี่ยนแปลง รวมทั้งการเชื่อมโยงและเหนี่ยวนำความร่วมมือ องค์กรความรู้ ทรัพยากร จากต่างพื้นที่
- การสร้างการเปลี่ยนแปลงอย่างยั่งยืนจำเป็นต้องบ่มเพาะความเป็นเจ้าของร่วมระหว่างหน่วยงานในพื้นที่
- การบูรณาการแผนงานของภาคส่วนต่างๆ ให้สอดคล้องและสนับสนุนกันในเรื่องการจัดการศึกษาเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ และสอดคล้องกับแผนการพัฒนาภาพรวมของพื้นที่
- การวางกลไกให้เกิดการทำงานในระดับพื้นที่อย่างต่อเนื่อง ลดข้อจำกัดอันเนื่องมาจากการโยกย้ายของบุคลากร โดยเฉพาะหน่วยงานภาครัฐ
- การทดลองนวัตกรรมการเรียนรู้จากภาคเอกชนหรือภาคประชาสังคม และนำไปขยายผลต่อในหน่วยจัดการศึกษาระดับพื้นที่

กฎหมายและมาตรการ

- กฎหมายและมาตรการที่เอื้อต่อการจัดการศึกษาระดับพื้นที่ โดยการมีส่วนร่วมของหน่วยงานภาคส่วนต่างๆ ในระดับพื้นที่ เช่น กฎหมายที่เอื้อต่อการระดมทุนในระดับพื้นที่เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา
- ความเข้าใจขอบเขตอำนาจตามกฎหมายของหน่วยงานท้องถิ่น

ข้อมูลและการนำไปใช้

- การเข้าใจสภาพปัญหาและเข้าถึงข้อมูลรายบุคคลของกลุ่มเด็กและเยาวชนที่ยากจนและด้อยโอกาส มีอย่างจำกัด
- การพัฒนาและปรับใช้หลักสูตรท้องถิ่น ยังมีข้อจำกัดด้วยความพร้อมของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน